

ЗУСТРІЧІ З ВЕТЕРАНАМИ ВІЙН У ПРАКТИЦІ НАУКОВО-ОСВІТНЬОЇ РОБОТИ ХАРКІВСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ

Розглянуто практику проведення зустрічей з ветеранами різноманітних війн у науково-освітній роботі Харківського історичного музею, як один з напрямів патріотичного виховання молоді.

На сучасному етапі розвитку музейної справи в Україні, зустрічі з ветеранами різноманітних війн уже стали доволі традиційним різновидом науково-освітньої роботи музеїв, особливо історичного профілю. У Харківському історичному музеї (далі ХІМ) зустрічі з ветеранами війн також використовуються у практиці науково-освітньої роботи, але проводячи їх, ми поступово відходимо від традиційної діалогової форми зустрічі, коли ветеран розповідає про свій військовий досвід, а учні ставлять питання. На даний час більше проводяться зустрічі з ветеранами, як один з елементів комплексного тематичного музейного заходу.

Для патріотичного виховання молоді, у музеї регулярно проводять зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної війни, оскільки любов до Батьківщини можна виховати на прикладах воєнних подвигів. Наприклад, до Дня партизанської слави 22 вересня 2009 р. в музеї, на базі експозиції «Велич подвигу народного», було проведено комплексний музейний захід, що включав екскурсію на тему партизанського руху на Харківщині, показ музейних предметів відповідної тематики із фондів, не представлених в експозиції, а також виступ відомого харківського поета Валерія Григоровича Болотова, який читав свої вірші на партизанську тематику. Особливий інтерес у гостей заходу – учнів Харківського ліцею міліції – викликала розповідь дев'яносталітнього Миколи Олександровича Коржа, на той час єдиного партизана і підпільника Харкова.

Крім того, у квітні 2010 р. в ХІМ відбувся комплексний тематичний музейний захід до 90-ї річниці від дня народження І.М. Кожедуба та Всесвітнього дня авіації і космонавтики, який супроводжувався розповіддю та показом музейних предметів, пов'язаних із життям льотчика-винищувача Івана Микитовича Кожедуба – єдиного українця, тричі удостоєного звання Героя Радянського Союзу. Завдяки мультимедійним засобам, курсанти Харківського університету повітряних сил ім. І.М. Кожедуба змогли прослухати розповідь І.М. Кожедуба, записану у 80-ті рр. 20 ст., про його перший повітряний бій. Особливий інтерес у курсантів викликала розповідь запрошеного на захід ветерана Великої Вітчизняної війни, льотчика Валентина Олександровича Бондаренка, який розповів про свій фронтовий досвід та післявоєнну роботу у військовій та цивільній авіації. Розповідь Валентина Олександровича надзвичайно зацікавила слухачів, оскільки події Великої Вітчизняної війни ветеран описував без радянських партійно-ідеологічних нашарувань.

Харківський історичний музей з 2011 р. використовує у своїй науково-освітній роботі нову форму зустрічей із ветеранами Великої Вітчизняної війни. Так, у травні 2011 р., напередодні Дня Великої Перемоги, на зустріч з учнями Покотилівської середньої школи до музею був запрошений ветеран Великої Вітчизняної війни Приданцев Михайло Гаврилович. Проте, на відміну від традиційної діалогової форми зустрічі, коли ветеран розповідає про свій військовий досвід, а учні ставлять питання, ця зустріч мала дещо інший характер. Спочатку співробітник музею стисло розповів про події Великої Вітчизняної війни та День Перемоги, потім учням представили М.Г. Приданцева, який розповів про свій фронтовий досвід, після чого діти ставили питання. На завершення розповіді ветерана, учням Покотилівської середньої школи запропонували намалювати листівку для ветерана, що було сприйнято із захопленням. На останок присутнім запропонували поринути уявою в роки війни, написати один одному листи і згорнути у т. зв. «фронтовий трикутник». Закінчилася зустріч своєрідним «фронтовим чаєм»:

учні Покотилівської школи і ветеран війни за святковим столом пили чай та їли солодощі. Протягом зустрічі з невеликою гучністю лунала музика років війни, створюючи певний звуковий і емоційний фон, що дозволило поринути у ті часи. На пам'ять про зустріч, учні школи вручили М.Г. Приданцеву подарунок, листівки та квіти.

Напередодні Дня Великої Перемоги, 8 травня 2012 р., у Харківському історичному музеї провели комплексний тематичний музейний захід «Спасибі вам за травень 1945 р.», який включав у себе зустріч з ветераном Великої Вітчизняної війни Іваном Федоровичем Чудіновим. На захід запросили учениць початкових жіночих класів гімназії № 6 міста Харкова. На початку заходу, з метою емоційного впливу, пролунав аудіозапис зі звуком бомбардувань та радіозвернення до громадян СРСР від 22 червня 1941 р. Після цього науковий співробітник ХІМ стисло розповів про початок Великої Вітчизняної війни та її сприйняття радянським населенням. Під час заходу були продемонстровані деякі предмети з фондів колекції ХІМ, пов'язані з темою Великої Вітчизняної війни. Наприклад, гостям заходу були продемонстровані повістки перших днів війни, похоронки, листи з фронту та інш. Особливо емоційно учениці сприйняли прочитані вголос листи часів війни. Після цього слово надали ветерану Великої Вітчизняної війни Івану Федоровичу Чудінову, який розповів про свій воєнний досвід, про те як він зустрів 9 травня 1945 р. Особливу увагу Іван Федорович зосередив на розповіді про дітей-партизан, які боролися з німецькими окупантами під час Великої Вітчизняної війни. Після виступу Івана Федоровича провели декілька конкурсів, враховуючи специфіку аудиторії. При проведенні конкурсу «Фронтowa медична сестра» учениці навчилися перев'язувати поранених і змогли відчути себе фронтowymi медсестрами. На конкурсі «Фронтowa пісня» учасниці об'єдналися в дві команди по 5 чоловік у кожній, одна команда виконувала під мінусову фонограму пісню «Смутлянка», а інша команда – пісню «Катюша». Наприкінці заходу учениці взяли участь у конкурсі «Намалой ветерану листівку». Після проведення конкурсу вони подарували листівки І.Ф. Чудінову. Отже, як бачимо, цей музейний захід, який включав зустріч з ветераном, мав інтерактивний характер, тобто під час його проведення взаємодіяли всі учасники заходу та діти брали активну участь у ньому.

Цікава зустріч з ветераном Великої Вітчизняної війни, художником Білоусовим Миколою Івановичем, відбулася 22 червня 2012 р., з нагоди Дня початку Великої вітчизняної війни та Дня скорботи і вшанування пам'яті жертв війни. Зустріч проходила у рамках комплексного музейного заходу «Не маємо права забути». На початку заходу співробітник музею розповів про причини початку Другої світової та Великої Вітчизняної воєн, а також про перебіг бойових дій у перші дні війни. Потім слово надали М.І. Білоусову, який розповів курсантам Інституту підготовки юридичних кадрів для СБУ про початок війни, про окупацію Харкова та багато іншого. Особливий інтерес у курсантів викликали картини Миколи Івановича на воєнну тематику. Наприкінці заходу співробітники музею провели декілька конкурсів, в яких треба було за фотографіям впізнати відомих військово-політичних діячів війни і назвати моделі бойової техніки.

Слід зазначити, що в науково-освітній роботі Харківського історичного музею активно використовуються зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної війни, що сприяє більш глибокому засвоєнню історичного матеріалу, вихованню любові до Батьківщини, рідного краю, вшануванню героїчних подвигів солдат під час Великої Вітчизняної війни.

Якщо зустрічі з ветеранами Великої Вітчизняної війни були поширеними у науково-освітній роботі ще радянських музеїв, то зустрічам з ветеранами війни в Афганістані раніше не приділяли уваги. Із введенням, у сучасній Україні, до календаря пам'ятних і святкових дат Дня вшанування учасників бойових дій на території інших держав, зустрічам з воїнами-інтернаціоналістами приділяється більше уваги. Такі зустрічі проводяться і в Харківському історичному музеї. Наприклад, до Дня захисника Вітчизни і Дня вшанування учасників бойових дій на території інших держав, 21 лютого 2012 р., співробітники ХІМ провели виїзний захід, який включав зустріч з ветераном афганської війни Сергієм Ігоровичем Неждановим. На початку заходу вихованці Харківської спеціалізованої школи-інтернату «Обдарованість»

прослухали розповідь співробітника ХІМ про початок, хід та наслідки війни в Афганістані, яка стала найбільшою військовою операцією поза територією Радянського Союзу після Другої Світової війни. Після цього слово було надано С.І. Нежданову, який дуже цікаво, емоційно розповів про свій воєнний досвід. Учні школи-інтернату «Обдарованість» задавали С. Нежданову багато питань. Зустріч показала, що знання учнівської молоді про війну в Афганістані сформовані, переважно, художніми фільмами, приміром «9 ротою» (реж. Ф. Бондарчук), оскільки учні постійно задавали питання про війну в Афганістані, зіставляючи реальні події із цим фільмом. Наприкінці заходу пролунала пісня А. Розенбаума «Монолог пилота чорного тюльпана», що змусила замислитися над долею простого солдата на війні.

Зустрічі з ветеранами афганської війни сприяють формуванню у учнівської молоді громадянського обов'язку – зберігати пам'ять про молодих героїв, яких уже не повернути, та оточити повагою, турботою й увагою інвалідів і ветеранів цієї війни.

Після здобуття Україною незалежності, з'явилися нові ветерани, які взяли участь у бойових діях, виконуючи миротворчі місії Організації Об'єднаних Націй (ООН). Історія участі громадян України в миротворчих місіях ООН розпочалася в 1992 р., коли в колишню Югославію відправили перший окремих спеціальний батальйон. З того часу близько 37 тисяч українських громадян брали участь у 16-ти миротворчих місіях ООН.

Останнім часом у науково-освітній роботі ХІМ приділяється увага зустрічам з ветеранами миротворчих місій ООН, особливо після підписання 3 лютого 2012 р. договору про співробітництво між Харківським історичним музеєм та Харківським обласним комітетом ветеранів локальних війн (ХОКВЛВ). Підписання цього договору відбулося під час проведення круглого столу «Локальні війни – очима харків'ян», для якого співробітники ХІМ підготували тимчасову виставку відповідної тематики. Експонувалися предмети учасників бойових дій у Кореї 1950–1953 рр., на Кубі 1962–1963 рр. та в Афганістані 1979–1989 рр. На цьому заході показували відеоролики, уривки документальних фільмів відповідної тематики. На круглий стіл були запрошені учні шкіл міста Харкова, які є членами організації «Юні миротворці» і учасниками проекту «Школа Миру». Перед ними виступили учасники бойових дій у багатьох країнах: Кореї, Кубі, Алжирі, Єгипті, Сирії, В'єтнамі, Ефіопії, Афганістані, Югославії. Ветерани розповіли про багато цікавих аспектів локальних війн, які замовчувалися в радянський час і були т. зв. «білими плямами» історії.

До Дня захисника Вітчизни 23 лютого 2012 р. був проведений тематичний захід, який включав зустрічі Самойлова Сергія Анатолійовича – учасника бойових дій в Іраці, Бакуменка Дмитра Борисовича – учасника бойових дій в Лівії, з курсантами Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби Безпеки України. На початку заходу співробітник ХІМ розповів про історію свята День захисника Вітчизни. Після цього слово надали С.А. Самойлову, який розповів про участь українських громадян у миротворчих місіях ООН, що сприяє поліпшенню міжнародного іміджу України, про важливість набуття досвіду для особового складу Збройних Сил України в бойових діях. Також С. А. Самойлов розповів про особистий досвід участі в бойових діях під час виконання миротворчої місії в Іраці. Після виступу С.А. Самойлова слово було надано Д.Б. Бакуменку, який розповів про свою участь у миротворчій місії ООН у Лівії та небезпеки, з якими наші миротворці зіштовхнулися в цій африканській країні. Курсанти з великим інтересом слухали розповідь С. Самойлова, Д. Бакуменка і задавали багато питань, більшість з яких стосувалися воєнного побуту в Іраці та Лівії.

29 травня у всьому світі відзначають Міжнародний день миротворців ООН. До цієї дати у ХІМ в 2012 р. провели тематичний захід «Миротворці України», для якого разом із представниками первинної організації миротворців ХОКВЛВ була підготовлена тимчасова виставка. Експонувалися форма, спорядження, предмети побуту учасників миротворчих місій в Югославії, Іраці, Лівії. Перед запрошеними на захід учнями шкіл міста Харкова виступили С.А. Самойлов та Д.Б. Бакуменко, які розповіли про участь України в миротворчих місіях ООН, представили експонати виставки та розповіли про свій бойовий досвід.

Отже, як було описано вище, зустрічі з ветеранами різноманітних війн активно проводяться у Харківському історичному музеї, вони є одним з основних елементів патріотичного виховання української молоді.

MEETINGS WITH THE WAR VETERANS AS A PART OF THE SCIENTIFIC AND EDUCATIVE ACTIVITY OF THE KHARKIV MUSEUM OF HISTORY

The article presents the experience of organising the meetings with the veterans of different wars as a part of the scientific and educative activity of the Kharkiv museum of history and a mean of patriotism instillation in the youth.

*Казус В.О., Дейнеко С.М., Самойлов С.А.
(Харків)*

УКРАЇНА В МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ. АСПЕКТИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Розглянуто участь українських військовослужбовців у миротворчих операціях ООН та залучення колишніх миротворців до військово-патріотичного виховання молоді Харківщини.

Згідно зі Статутом ООН всі члени організації зобов'язані зробити свій внесок в підтримання миру та безпеки в світі, надаючи в розпорядження Ради Безпеки збройні контингенти, матеріальну допомогу і відповідні засоби обслуговування [Устав ООН, 1945]. Стратегічне керівництво міжнародними військовими операціями ООН здійснюється Військово-штабним комітетом. З 1945 по 1985 рр. під егідою ООН проведено лише 13 операцій з підтримання миру. В наступні 20 років здійснено 47 миротворчих місій. Від самого початку подібні операції планувалися, як заходи, забезпечення угоди з припинення вогню та роз'єднання ворогуючих сторін. Закінчення холодної війни призвело до радикальної зміни характеру миротворчих операцій. Рада Безпеки ООН розпочала створювати масштабні місії з підтримання миру, обов'язком яких стало впровадження всебічних мирних угод між учасниками конфлікту. Координація таких операцій здійснювалася за допомогою створеного в 1992 р. Департаменту операцій з підтримки миру ООН, матеріально-технічна база якого розташувалася в місті Бріндізі (Італія). Рада Безпеки почала направляти миротворців до таких зон конфлікту, де не було досягнуто домовленостей про припинення вогню, наприклад, операції в Сомалі та Боснії.

Починаючи з 1948 р., більше 130 держав направили свої військові та поліцейські підрозділи, а також цивільний персонал, для участі в миротворчих операціях ООН. Під прапором ООН пройшли службу більше мільйона громадян різних держав світу. У 1988 р. миротворчим силам ООН присудили Нобелівську премію.

Згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН, щорічно 29 травня, починаючи з 2003 р., відзначається «Міжнародний день миротворців». Державам, членам ООН, приватним організаціям та окремим громадянам пропонується відзначати цей день на знак пошани до військовослужбовців і цивільного персоналу миротворчих місій ООН. Так, на сьогоднішній день у місіях під керівництвом «Департаменту операцій з підтримання миру» приймають участь більше 72 тисяч військовослужбовців і 15 тисяч цивільних фахівців. Також на знак поваги до загиблих миротворців засновано спеціальну нагороду для посмертного нагородження – медаль Дага Хаммершельда. Президент України Л. Кучма в квітні 2003 р. підписав Указ про Міжнародний день миротворців: «Ураховуючи вагомий внесок миротворців у підтримання стабільності у різних регіонах планети та підтримуючи рішення Генеральної Асамблеї ООН,